

СТАНОВИЩЕ

БЪЛГАРСКИ АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ ИНСТИТУТ ЗА ИСТОРИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	
Исходящ №	дата ..... 201 г.
Входящ № <u>516</u>	дата <u>24.07</u> 201 <u>5</u>
София 1113, Бул. Шипченски проход № 52, бл. 17 тел.: 02/ 979 29 98 ; факс: 02/ 870 21 91	

на доц. д-р Румен В. Караганев от Института за исторически изследвания,

БАН

Във връзка с конкурс и избор за академична длъжност „доцент“ в Института за исторически изследвания, БАН по професионално направление 2.2. „История и археология“, научна област „История на България“, шифър 05.03.06.

Конкурсът за доцент, обявен в ДВ, бр. 26, от 7.IV.2015 г. и в сайта на ИИИ, БАН е с единствен кандидат - гл. асистент д-р Димитър Й. Митев.

Становището е подготвено в съгласие с изискванията на ЗРАСРБ - Глава Трета, Раздел Трети, също и Раздел Трети от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ.

Документите за участие в конкурса са подготвени съгласно изискванията на действащите разпоредби и в административно отношение са напълно изрядни.

Предоставените от кандидата гл.асистент Димитър Митев материали на хартиен носител са в пълно съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ИИИ, БАН. Налични са необходимите документи във връзка с научната кариера на кандидата, също автобиография и др. Приложени са публикуваните материали след заемането на длъжността гл. асистент: монографичен (хабилитационен) труд, два документални сборника и 14 студии и статии.

Нормативните изисквания за придобиването на академичната длъжност „доцент“ са документирани по надлежния ред и изцяло покриват критериите по ЗРАСРБ и правилниците за неговите приложения.

Едно от основните изисквания за участие в конкурс за доцент представлява наличието на хабилитационен труд. Гл. асистент Димитър Митев се е насочил към проучване на българската тракийска драма в първите години след края на Първата световна война. Заглавието на монографията е „Бяло море – изгубената мечта България, Великобритания и тракийският въпрос 1918 – 1923 г.“, С., 2014. Във връзка със споходилото царството бreme около подмяната на принадлежността на Западна Тракия и последвалите перипетии в тази насока, закономерно следва изводът, че ако съдбата на българското землище между Места и Марица е в собствени ръце, колкото и да е относително това положение, резултатът е окрилящ; намесата на великите сили в подобно разпределение, влече катастрофални последици. В този смисъл, съобразно българската визия е от важно значение вникването в динамиката на международните отношения с окуляр към Източното Средиземноморие и юга на Балканите. Така става възможно определянето на мястото, ролята и политическите залози на съпричастните към събитията държави и най-вече що се отнася до колосите на Антантата –

Великобритания, Франция и Италия.

Извън съмнение е, че ключовата роля в триадата принадлежи на Обединеното кралство. Въпросното положение се дължи на преките стратегическите релации на имперската сила към този световен кръстопътен район, неизменно съпътствани от посети твърде комплицирани междудържавни отношения, често превалящи търпимата доза напрежение. Действията и предприетите ходове от британските управляващи екипи, съветите, постъпващи от външнополитическата институция на страната - Форин офис и от ред влиятелни фигури от този кръг, ще очертаят базовите точки в разбунения политически пъзел. При положение, че заглавието на предложения от Д. Митев хабилитационен труд афишира ясно дефинирани корелации, се предполага в текста да бъдат разкрити визираните съдбовни проблеми от българската следвоенна реалност, синхронно с вникването в политическите механизми и интриги, чрез които Форин офис се домогва до крайния желан от него финал. Убеден съм, че вътрешното съдържание и подредба, използваната широка документална база (домашна и чуждоезична), тематичният обхват, внимателното отношение към наличните историографски натрупвания (български и чуждестранни), напълно оправдават възлаганите очаквания и водят до заключение за успешно справяне с поставените изследователски цели и задачи. Началните и крайните дати и години са успешно подбрани, тъй като са подчинени на логиката на проследявания исторически процес.

Избраният период, а и темата не е неизследвана от българските историци. Въпросните събития и обстоятелства във времената преди 20-тина и повече години обаче се интерпретираха по твърде едностранчив начин, водещ до ясни крайни заключения. Това положение даде своето отражение и предопредели определена боязън от занимания с подобна материя. Причината вероятно ще да се дължи на незаобиколимата необходимост от предоставяне на убедителни аргументи, развенчаващи битуващите наследени стереотипи и идеологеми. Следва със задоволство да се отбележи, че въпросният дефицит постепенно се преодолява. Една от озониращите явления в това отношение представлява настоящият хабилитационен труд. В следващите редове в телеграфен стил ще отбележа по-важните приносни моменти в изследването или такива, които с надграждане на представата за вече известни събития, явления и процеси, се разкриват възможности за възприемане в по-различни интерпретационни тоналности.

Вкратце става реч за:

- прецизното локализиране на понятието Западна Тракия в географската и политическата му разновидност
- мястото, ролята и последствията от лансираните политически конструкции в многобройните меморандуми на Х. Никълсън съобразно реализацията на стратегическите замисли на Форин офис в проследяваната насока за цялостния изследван период
- тезите и уклоните на новосформираните структури във Форин офис – отделът за политическо разузнаване и подобни, както и на привлечените към разискванията други силови институции – военното министерство и профилираните към него щабове, комитети и др.
- проблемите на Тракия на Парижката мирна конференция 1919 г., огледани през аспектите на лансираната от САЩ идея за т.н. Цариградска държава и изпитаните в тази връзка влияния съобразно крайните решения на международната среща
- разкриване на енигмите около Тракийския договор от 10.VIII.1920 г. – съдържание, статут, международноправни последствия, начин на употреба - (Великобритания) / начин на неупотреба - (България)

- дообогатяване на фактологията около Лондонската конференция от началото на 1921 г. и Парижката от март 1922 г. със съпътстващите ги подготвителни етапи, дипломатически демарши, обсъждани теми и др.

- проследяване на опасенията на Форин офис и предприетите от него мерки по осуетяване на кемалистко-български съзаклятнически договорености с антигръцка насоченост 1921, 1922 г. и др.

- обновени трактовки по отделни аспекти от подготовката, работата и крайните решения на Лозанската конференция 1922 – 1923 г. – роля на водещите съглашенски фигури и експертен състав, основни преговорни теми, контрагенти, етапите, през които преминават обсъжданията и до какво водят те; персоналното място на българските настоявания за териториален достъп до беломорския бряг, произходът на конкретиката във вариантите за решение (най-вече на с. 207 и сл.), дилемите пред българското представителство в Лозана и др. (Необходимо е да се отбележи, че темата за Лозанската конференция като обем заема половината от труда).

Особено внимание следва да се обърне на проникновените заключителни редове, в които Димитър Митев представя преценката си за печелившите и губещите, след събиране на подписите им под един договор, изготвянето на който коства над осем месеца усилена работа – несъмнен рекорд по продължителност, съобразно ангажираните силови контрагенти по него. И това никак не случайно, предвид пък на подобната, но с обратен знак рекордна несправедливост, сътворена по същите тези места няколко години преди това.

Предлаганото от Д. Митев изследване разбира се предизвиква широки възможности за размисъл, редица съмнения и въпроси. Що се отнася до Тракийския договор от 10.VII.1920 г. и отказът на Ал. Стамболийски да бъде запознат с неговото съдържание в кабинета на Кързън през есента на същата година (с. 63 и сл.), е възможно да бъде коментиран по различен начин. Не е ли това съзнателно послание към домакина като демонстрация на поведение, реципрочно на съглашенското, отнесено към деня на подписване на въпросния международен акт? Известен факт е, че решенията спрямо България се вземат по подчертано задкулисен начин – без възможен вариант за участие на представителство на засегнатата страна – нито под някаква неофициална форма, нито под най-неангажираща за организаторите – на наблюдател. Отгоре на всичко, пост фактум съответните български институции не биват уведомени по официален ред за съществуване на такава договореност. В крайна сметка Стамболийски се явява новото лице на изпълнителната власт на царството и по никакъв начин не съпричастен към забърканите преди неговото управление „каши“. Следователно, в това отношение той персонално не е заслужил подобно надменно менторско отношение. Вероятно по-достойното е случаят да бъде мълчаливо отминат, отколкото да се поведат в конкретната ситуация безсмислени спорове. В началните дни след откриване на Лозанската конференция (20.XI.1922 г.) лорд Кързън няколкократно подчертава, че благодарение на персоналното му настояване България е получила покана за участие на международната среща. Дали тези подмятания нямат препратка към спомената интермедия в неговия кабинет две години по-рано?

По време на началните си стъпки във властта, земеделският лидер вероятно на моменти се виждал в ролята на министър-председател, но имам чувството – никога като външен министър. Тъй или иначе, съчетаването и на двете функции го поставят в утежнено положение спрямо количеството от текущи задачи и в твърде деликатно, когато е на “мисии” в чужбина. Ал. Стамболийски наистина изглежда карикатурно в представите на приемащите го

западни политици. Твърде освободено от условности и небелязано от особени задръжки преминават неговите визити в приемните на съглашенските лидери, но това по никакъв начин не оправдава тяхното снизходителното и презрително поведение. Без съмнение, слабото място на земеделския премиер е външната политика, заниманията му с подобна материя са белязани от немалка доза наивитет. Искрено обаче е вярвал и се надявал, поне през определен период от време, че е възможно България по благоприятен за нея начин да промени южната си граница. В такъв смисъл, известна част от отправяните от Димитър Митев остри критики към Стамболийски или към някои от неговите пълномощни представители из европейските столици, ми се струват прекомерни. Единственият начин царството да има шанс да бъде обветряно от животворния беломорски бриз, останалите са доказано обречени, е да бъде обхванато от върлуващия из Анадола епидемичен щам на кемализма. Съществуват обаче множество пречки по пътя, а и предостатъчно в България, за да не може той да попадне отвъд родопските била на подходяща благоприятстваща среда.

Написаното в началните редове във връзка с качествата на монографията на Димитър Митев „Бяло море – изгубената мечта България, Великобритания и Тракийският въпрос 1918 – 1923 г.“, отново потвърждавам, с допълнението, че освен това покрива всички необходими критерии на хабилитационен труд, представен за процедура по придобиване на академична длъжност „доцент“.

Книгата, за която стана дума в предходните страници, до настоящия момент е последната от серията творчески срещи, която Димитър Митев „е устроил“ на любознателната общност по темата за вездесъщите пулсации на британската външна политика през първата половина на ХХ в., най-общо казано, и най-вече след Първата световна война в екваторията на Източното Средиземноморие, Балканите и Близкия Изток. Говориме за възможно най-широка гама от нейните проявления – като институция (Форин офис), като географски посоки на интереси, като стратегически направления, като персонален състав на „мозъчния тръст“, като дипломатическо представителство, като проявяван интерес към влиятелни политически фигури извън Обединеното Кралство, като оказвано въздействие върху международните отношения на Стария континент и др. Най-напред следва да се отбележи документалният сборник „Цар Борис III в британската дипломатическа кореспонденция (1919 – 1941 г.), С., 2007“ – изработен съобразно най-съвременните изисквания за издания от подобен тип, а чуждата намеса в цялостния процес е само техническа – отпечатването. Всичко останало е изключително дело на автора – от концепцията и подбора, до превода, бележките и всичко останало. Струва ми се, че за избор на тематика и за качество на обработката на документите е излишно да се говори, а за проявения интерес ще отбележа само, че отдавна двата тома се явяват библиографска рядкост. Какво по-добро признание за положените усилия!

Към британската документална поредица на Димитър Митев следва да се добавят още две публикации – „Британски документи за съдбата на българските военнопленници след Първата световна война“ и „Генерал Александър Протогеров във фокуса на Интелиджънс сървис“. Що се отнася до материала за ген. Протогеров, убеден съм, че ако някой неизкушен от тематиката го прочете, изключително прецизно и подробно подготвените обяснителните бележки няма как да не му разширят в степени познанията за каузата на македонското освободително движение.

Не е възможно да бъде подминат и излезлият през 2012 г. друг, подготвен от Димитър Митев, внушителен по обем документален сборник „От Скопие до Женева Димитър Шалев, защитник на малцинствата в Обществото на народите“. Освен интересната тематика, следва да

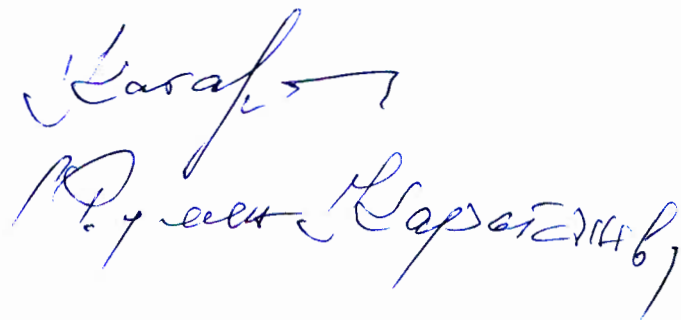

се отбележи и ранообразието на наличния документален материал, привлечен от архивохранилищата на Форин офис - Лондон, Обществото на народите - Женева и на Югославия - Белград. Изданието съдържа и въвеждаща студия от съставителя, ориентирана към дейността на ООН с оглед проблемите на малцинствата. От набелязаните до момента качества в авторството на Димитър Митев - неоспоримо задълбочени, широкообхватни и интересни разработки, следва да бъде добавено и още едно - тематичното разнообразие.

Крайното заключение не би могло да бъде по-различно от комплексната високоположителна оценка за цялостната научна продукция на кандидата, включително и съобразно изискуемите критерии по смисъла на ЗРАСРБ, и с пълна убеденост ще гласувам Димитър Митев да бъде процедурно удостоен със заемането на академичната длъжност „доцент“, което си позволявам да препоръчам да сторят и останалите членове на уважаваното Научно жури.

СОФИЯ,

23.VII.2015г.

Рузика Караджина